

אבוטילון קהה שיח נדיר בעל פרחים גדולים מרשימים (אוקטובר 2023)

ערגה אלוני

תקציר: אבוטילון קהה Sweet *Abutilon hirtum* (Lam.) בן שיח נדיר ירוק עד מהחלמיתיים, הגדל בארץ במדבר חם. העלים פשוטים דמויי לב רחבים ושעירים שפתו משוננת. הפרחים דו-מיניים גדולים צהובים בעלי 5 עלי גביע ללא גביעול. עלי כותרת 5 מאוחים לאבקנים בבסיס, בהמשכם חופשיים. האבקנים רבים צהובים דקים. השחלה עילית בנויה ממספר עלי שחלה. הפרי מורכב מפרודות צפופות בכל אחת 2-3 זרעים. נחשב לצמח תועלת: משמש מרפא לאוכלוסיות מסורתית, מקליפתו מפיקים סיבים משמש כצמח נוי ומזון לבע"ח מבויתים.

=====

אבוטילון קהה Sweet *Abutilon hirtum* (Lam.) המשתייך למשפחת החלמיתיים, הוא בן-שיח ירוק עד בגובה 50-150 ס"מ. בעל ענפים גליליים מסועפים ושעירים. הגביעולים נושאים עלים פשוטים רחבים דמויי לב, בעלי קצה מחודד, קוטרם 5-10 ס"מ (פרגמן-ספיר 2008), מסורגים על הגביעול שפתם משוננת. נישאים על פטוטר ארוכה 7-9 מ"מ ובבסיסה שני עלי לוואי קצרים. כל שטח העלה בעל שערות ממושקות בלוטיות לא נעימות למגע.

אבוטילון קהה *Abutilon hirtum* (Lam.) Sweet, מימין: בן-שיח נושא עלים גדולים דמויי לב בעלי שערות בלוטיות. צילם צביקה אבני המקור צמח השדה ©. באמצע: ענף נושא עלה שבבסיסו שני עלי לווואי, הפרח נושא על עוקץ גבוה. צילם אורי פרגמן-ספיר המקור צמחיית ישראל ברשת. משמאל: צידו האחורי של הפרח צילם אורי פרגמן-ספיר המקור פרחי עין גדי וים המלח ©.

הפרח דו-מיני נכון (פינברון-דותן דנין 1991) גדול ובולט, צבעו צהוב-כתום לעיתים מרכזו כהה. קוטרו 2-3 ס"מ מתפתח לרוב בודד בחיק עלה, נפתח אחה"צ. לפרח 5 עלי גביע אורכם 1 ס"מ (Zohary 1966) ללא גביעול המאפיין פרחי חלמיתיים. עלי כותרת 5 גודלם 1.6 ס"מ, מעורים בבסיסם לצינור האבקנים. העלים מעוגלים מופרדים זה מזה. האבקנים רבים זיריהם דקים, נושאים בראשם מאבקים קטנים, ביניהם ניכרים עמודי עלי. שחלה עילית בנויה ממספר עלי שחלה. האבקת פרחים נעשית ע"י חרקים. הפרי בן 20-24 פרודות צפופות אורכו 12-14 מ"מ, קוטרו כ-2 ס"מ. בכל מגורה מתפתחים 2-3 זרעים שטוחים, שחורים, באורך 2.4-2.8 מ"מ. הפצת הזרעים נעשית בסתיו. לאחר ההבשלה הפרודות נפתחות ומתפשקות זו מזו. הזרעים מתפזרים בתנועת הפרי ברוח ומופצים. פורח בארץ רוב ימות השנה.

אבוטילון קה *Abutilon hirtum* (Lam.) Sweet מימין: הפרח דו-מיני בעל אבקנים רבים ומספר עליים. מעליו פרי שפרודותיו פתוחות. צילם אורי פרגמן-ספיר המקור צמחיית ישראל ברשת. באמצע: ענף נושא פירות ופרחים שסיימו לפרוח. משמאל התהוות פרי המכיל פרודות רבות בכל אחת מספר זרעים, ראשו נושא שריד הפרח. צילם אורי פרגמן-ספיר המקור פרחי עין-גדי וחוף ים המלח ©.

מוצאו של **אבוטילון קה** מהאזורים הטרופים של אסיה ואפריקה. מצוי במרכז אמריקה, א"י הודו המערבית, צפון אמריקה, דרום אמריקה ואוקיאניה. נחשב למין פולש בקובה, פולינזיה הצרפתית וקלדוניה החדשה רק באזורים נמוכים. אינו גדל באזורים גבוהים ושם אינו מאיים (Vélez-Gavilán J 2016)). נפוץ בשטחים חקלאיים במדינות: גאנה, תאילנד, ניגריה סודאן, ונחשב כעשב רע. נפוץ ביותר בהודו וגם בסין. בשנת 1920 דווח שהצמח מצוי בא"י בהאמה, פלורידה, קובה, סנט תומאס, ברבדוס וג'מייקה, אך אין מידע על התפשטותו ועל ההשפעות שלו על צמחייה מקומית. מניחים שתפוצתו הרבה במדינות מסוימות היא הודות להיותו צמח מרפא מסורתי שטופח ע"י האוכלוסייה, או בשל ניצול הסיבים שלו שבודדו מקליפת הצמח שהם משמשים לייצור חבלים ולאריגת בגדים, או בשל השימש הנפוץ שלו כצמח נוי, והשימוש בעליו כמזון הנאכל על ידי בעלי חיים מבויתים כמו: עיזים וגמלים וכן ע"י בע"ח נוספים החיים בטבע. למרות היותו צמח תועלת, המין מארח מזיקים שונים כמו: חרקים מזיקים, נמטודות, ווירוס פסיפס-הבמיה ועוד. מה שיכול להוות איום על גידולים חקלאיים. מספר כרומוסומים שלו $n = 422$.

ברפואה המסורתית לצמח חשיבות רבה. היא משמש תרופה משתנת וכנגד דלקות בשלפוחית השתן, כתרופה לטיפול בפצעים וכיבים, כנוגד שלשולים, כאב בכליות, שיעול וכאבי שיניים, כחומר לשטיפת הפה וכנוגד חום. (Wesley et al 2013: Goma et al 2018). תמצית מים ועלים נמצאה יעילה כתרופה נגד תאי סרטן שד. סקר פיטוכימי הראה נוכחות של תרכובות פעילות בניקוי רדיקלים חופשיים. ההשפעות האנטי דלקתיות, משככות

כאבים, נוגדות חום ואנטי סוכרת היא הודות לתמצית אתנולית וכלורופורם. כ"כ זוהו פוליסכרידים שהראו ירידה משמעותית ברמת הגלוקוז בדם (81.08%) לאחר מספר שעות.

הצמח גדל בארץ במדבריות חמים, נדיר ונמצא בסכנת הכחדה. גדל בעין גדי, ביריחו, בפצאל, קומרן ומצדה. בית גידולו מקומות חמים ולחים ברום נמוך, בשולי מעיינות שדות ומטעים מושקים וכן בצידי דרכים. טיפוס תפוצתו סודני.

בסוג אבוטילון 100 מינים, בארץ גדלים 5 מיני בר, מינים נוספים מגודלים בגינון כצמחים לבני.

ספרות

פינברון-דותן נ דנין א 1991 המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל כנה ירושלים.
פרגמן-ספיר א 2008 פרחי עין גדי וחוף ים המלח מדריך לצמחי בקע ים המלח וחוף עין גדי "אחזה" ירושלים.

שמידע א 2005 צמחי ישראל המדריך השלם לצמחים ופרחים בא"י הוצאת מפה

Goma AAR Desoukey SY Kamel MS 2018 Anti-inflammatory, analgesic, antipyretic and antidiabetic activities of *Abutilon hirtum* (Lam.) Sweet
<https://clinphytoscience.springeropen.com>

Wesley S Chithra Devi BS Moin S Shibu S 2013 In Vitro Phytochemical Screening, Free Radical Scavenging Activity And Anticancer Activity Of *Abutilon hirtum* (Lam.) Sweet (Malvaceae) <https://www.researchgate.net>

Zohary M 1966 Flora Palaestina The Israel Academy of Sciences and humanities Jerusalem vol 2:314

=====

לציטוט: אלוני ע 2023 אבוטילון קהה בן שיח נדיר בעל פרחים גדולים מרשימים
(אוקטובר 2023). כתב-עת "כלנית", 9.

=====

[אבוטילון קהה שיח נדיר בעל פרחים גדולים מרשימים \(אוקטובר 2023\)](#)

=====